

Domoljub

V Ljubljani 15. septembra 1943

56 - Štev. 35

— Ko kuješ svoj značaj —

Ne bodi kljubovalen!

Pokorščina prinaša človeku pravo svobodo. Kaj ne, da se ti to čudno zdi. Dozdeva se ti, da ne more okušati prave svobode, kdor mora ali hoče biti pokoren. Ali si že kdaj videl konja, ki je brez voznika dirjal po cesti? Tak konj brez brzde in vajeti ti divja kar naprej, dokler se ne zaleti v kak zid in se pobije. Ali je tak konjič bil svoboden ali pa je bil le brez uzde?

Razbrzdanost je narobe obrnjena svoboda — to si zapomni! Prav svoboden je le tisti, ki ni suženj svojih strasti. Pot do take svobode pa vodi po strmini, ki se imenuje pokorščina. Pravi borec za svobodo je le tisti, ki se pokori redu in postavi, zlasti božjemu redu in božjim postavam.

Saj poznaš naravo, kako je v njej. Če boš pustil mlado drevesce, da bo rastle, kakor se bo njemu zdelo, bo kaj kmalu vaš sadonosnik poln samega krivenčastega drevja, da te bo kar sram pred sosedi. Mlado drevesce, ki še ni odporno in trdno zakoreninjeno, je treba privezati na močan kol, kateri naj mu daje oporo, da bo ravno in lepo rastle. Tako je tudi z mladim človekom, ki se mora zmladega naučiti krotiti samega sebe.

Kdor kroti svoje oči ali svoj jezik, kroti le svoje čute. Kdor pa se ukloni višji volji, ki je od Boga, kroti svojo voljo, ki sili na stranpota. Pokorščina je tista sila, ki človekovo samoljublje in sebičnost zadene na njenem najbolj občutljivem mestu. Zato pa je sedanjí rod prinesel take čase, ker se ne zna več krotiti ter misli, da je kljubovalnost njegova velika čednost.

Ze dolgo so marksisti svojo in drugo mladino vzgajali v kljubovalnosti. V mladinskih listih so odkrito pisali: »Možat je tisti, ki je dovolj kljubovalen.« Pa tisto ni res! Kljubovalnost je zgolj bolezen, je nekak krč v volji mladega človeka, ni pa moč njegove volje. Kljubovalec je po svoji volji slabši, ki si ne upa, da bi izvršil prejeti ukaz. Takí ljudje so mehkužci, ki se nikoli niso utrjevali s pokorščino. Zato pa postanejo sužnji svojih strasti. Potem pa pravijo, da uživajo svobodo. So pa kakor razbrzdan konj, ki se je bil splašil ter zdaj dirja po cesti, kjer se bo na bližnjem ovinku prav gotovo kam zaletel in se ubil.

Zato moramo nazaj k pokorščini! Kljubovalnost je hudičevo zlo, ki ga je iz mladih sre treba iztrebiti in na njenem mestu zasaditi duha pokornosti, ki vodi k pravi svobodi.

Roman v slikah

»IVANHOE«

se naroča in plača

v Ljubljani v veži

Ljudske tiskarne pri vratarju

Lep je ajdov cvet in otroški smeh

SLOVENCII!

Vodja Velikonemškega Reicha je izdal, prisiljen po podlem izdajstvu italijanske kraljeve hiše in maršala Badoglija, nemški vojski ukaz, v obrambo Evrope in v varstvo Reicha vzeti Vašo domovino v svoje močno varstvo.

Stavljam Vam vsem poziv, da ohranite red in mir in ne zapustite vaših delovnih mest.

Nobenemu se ne bo pripetilo gorje, ako se bo pokoraval potrebnim naredbam.

Vsakdo mora iti za svojim poslom.

Javna prometna sredstva so naprej v pogonu.

V obratih se dela naprej.

Prepoved izhoda od 20. ure do 6. ure ostane v veljavi.

Prepoved vožnje s kolesi velja dalje.

Določila zračne obrambe se morajo izvesti najtočneje!

Ropanje se kaznuje s smrtjo.

Varnostni organi so odgovorni za mir in red.

Pokoravajte se torej naredbam vojaških službenih mest!

Tako služite najbolje Vaši domovini in se obvarujete pred hudim.

Ljubljana, 10. septembra 1943.

Poveljnik nemških vojnih odredov:

GENERAL RAAPKE s. r.

Dodatna naredba mestnega komandanta

1. Kdor je še v posesti orožja kakršne koli vrste, ali si je pridobil orožje od italijanskih oboroženih sil, ga mora nemudoma oddati na mestnem poveljstvu

Tomanova ulica št. 8,

2. Zbiranje več kot 5 (pet) oseb na javnih cestah in trgih je do nadaljnjega prepovedano.

3. Za zborovanja vsake vrste v zaprtih prostorih je potrebno dovoljenje mestnega komandanta.

4. Poslušanje drugih radijskih oddajnih postaj kakor nemških in hrvatskih se kaznuje s smrtjo.

5. Razširjanje neresničnih vesti in letakov vsake vrste, prav tako mazanje sten in hodnikov je prepovedano.

MESTNI KOMANDANT.

Nemški stroji za tobačne tovarne

Da bi se povečal turški cigaretni izdelek in izvoz turških cigaret, je uprava turškega monopola naročila nove stroje v Nemčiji. Stroj je naročila v Nemčiji, ker so se od Nemcev prej dobavljali stroji dobro obnesli. Pogodba za dobavo 11 velikih strojev, ki ustrezajo najodličnejšim zahtevam, je bila ta mesec sklenjena z Nemčijo.

Nova naprava za signalizacijo

Berlinski listi so v elikah objavili novo iznajdbo nemške tehnike za prenos vojaških signalov. Gre za tako imenovano »govorečo luč«. Delovanje naprave je takole: Vojak ponovi pred mikrofonom poročila, ki jih je pravkar dobil od sl. Naprava za oddajo spremeni besede v žarke, ki se v oddaljenem sprejemniku znova spremenijo v glasove. V oddaljenih trenutkih se torej povelja z izredno naglo lahko prenašajo na velike daljave, ne da bi jih naprotnik mogel prestopiti.

Vodja Hitler govori nemškemu narodu

Pretekli petek zvečer je Vodja Velikonemške države po radiju spregovoril nemškemu narodu o kapitulaciji Badoglijeve vlade ter je med drugim takole dejal:

Zlom Italije, ki je nastopil, se je mogel že davno pričakovati, ne zaradi pomanjkanja primernih italijanskih možnosti za uspešnejšo obrambo ali zaradi izostanka potrebne nemške pomoči, temveč zaradi odpovedi ali boljše zaradi pomanjkanja volje onih elementov, ki so sedaj za zaključek svoje načrtne sabotaže povzročili kapitulacijo. Kajti samo to, za čimer so ti možje že leta stremeli, je bilo sedaj izvršeno: prehod italijanskega državnega vodstva od z Italijo zvezanega Reicha k skupnemu sovražniku.

Ko sta Anglija in Francija v septembru l. 1939. napovedali Nemčiji vojno, bi bila Italija na osnovi pogodb prisiljena, da se takoj solidarizira z Nemčijo. Ta solidarnost pri tem ni temeljila samo na določbah pogodb, temveč tudi na usodi, ki so jo sovražniki za bodočnost namenili tako Nemčiji kakor Italiji.

Italija je šla prostovoljno v vojno

Znano je, da je bil Mussolini trdno odločen odrediti v Italiji — v skladu s pogodbami — takojšnje mobilizacije. Iste sile, ki so sedaj povzročile kapitulacijo, so uspele v avgustu 1939. da so preprečile vstop Italije v vojno. Kot vodja nemškega naroda sem moral imeti razumevanje za te izredne notranje težkoče Duceja. Zaradi tega nisem niti takrat, niti kasneje šilil Italijo k izpolnitvi zavezniških dolžnosti. Nasprotno, pustil sem italijanski vladi proste roke, da spleh ne vstopi v vojno, ako pa vstopi, da stori to v trenutku, ki je njej ugoden in ki ga je lahko popolnoma svobodno določila. V juniju 1940 se je Mussoliniju posrečilo ustvariti notranje pogoje za pristop Italije ob stran Reicha.

Borba na Poljskem je bila v tem času prav tako že odločena kakor ona na Norveškem in ona proti Franciji in proti z njo zvezanim angleškim armadam na celini. Kljub temu sem moral biti Duceju hvaležen za njegov pristop, o katerem mi je bilo znano, da je bil izveden kljub izrednim težkočam v notranjosti, ne proti italijanskemu narodu, temveč samo proti gotovim krogom. Od tega časa sta stali Nemčija in Italija skupno v borbi; na mnogih bojiščih se je skupno prelivala kri; ni bilo sekunde, da bi z Ducejem dvomila, da bo izid te borbe odločen za biti in ne biti naših narodov. Zaradi tega je Nemčija, ki je bila sama v najtežjem boju, pomagala svojemu zavezniku do skrajnih mej možnosti.

Neizbrisne Rommelove zasluge

Mnoge ponudbe za našo podporo so vojaški oblastniki Italije takoj od začetka naprej ali spleh odklanjali, ali jih sprejemali pod pogoji, ki so bili neizpolnivi. Nemški vojak pa je tudi na teh skupnih bojiščih pokazal zdržanje, ki ga povsod odlikuje, kajti brez njegovega posega bi bila Severna Afrika izgubljena za Italijo že v ziml 1940-41. Ime maršala Rommela je za večne čase združeno s tem nemškim delom. Ko se je spomnil 1941. Nemčija odločila Italiji pomagati na Balkanu, tega ni storila, da bi izvedla kak lastne namere, temveč le, da bi priskočila na pomoč zavezniku in odstranila nevarnost, ki je bila sprožena po njegovem postopanju in ki je naravno ogrožala tudi Nemčijo. Nemčija je doprinesla te žrtve skoraj v istem trenutku, ko je imela zaradi vsako uro pričakovane boljševoškega velikega napada proti vsej Evropi več kot dovolj lastnih skrbi. Kri številnih rojakov je zapečatila zavezniško zvestobo nemškega naroda.

Nemški Reich in jaz kot njegov vodja pa smo mogli tako postopati samo v zavesti dejstva, da je stal na čelu italijanskega naroda eden najpomembnejših mož, ki jih je rodila novejša doba, največji sin italijanske zemlje po propadu antičnega sveta. Njegova brezpogojna zvestoba je dajala skupni zvezi pogoj za obstanek.

Saboterji rujejo

Zadnji trenutek, ki je eprožil že davno sklenjeni državni udar — je bila Ducejeva zahteva po razširjenih pooblastilih za uspešno vodstvo vojne. Najstrožji ukrepi proti odkritim in skritim sabotirjem vojevanja, proti nazadnjaškim sovražnikom socialne pravičnosti in s tem odporne sile

italijanske narodne skupnosti, naj bi služili temu cilju. Mussolini je hotel še v zadnji minuti izločiti zahrbtnje sovražnike italijanskega naroda v boju za biti ali ne biti, da bi zagotovil bodočnost Italije. Razumljiva je bolest, ki sem jo občutil osebno sprčo v zgodovini edinstvene krivice, storjene temu možu, in nevrednega ravnanja, katero je pahnulo na raven običajnega zlikovca njega, ki je preko 20 let živel samo skrbi za svoj narod.

Bil sem in sem srečen, da smem tega velikega in zvestega moža imenovati svojega prijatelja. Kljub temu so tudi po tem sramotnem dogovku nemške čete na Siciliji, nemški letalci, možje s podmornic, brzih čolnov, transportnih ladij vseh vrst itd. na kopnem, v zraku in na morju storili svojo dolžnost v najvišji meri. Iz razlogov taktične smotrnosti lahko sovražnik to zamoči, zanamci pa bodo enkrat ugotovili, da se bile po tem času s izjemo nekaterih vrlih italijanskih oddelkov samo nemške čete one, ki so s svojo krvjo branile ne le Nemški Reich, temveč tudi italijansko zemljo.

Izdaja nad zaveznikom

Italijansko državno vodstvo lahko opravičuje s kakršnimi koli razlogi svoj sklep, prelomiti zavezništvo in se izločiti iz vojne, s tem pa napraviti Italijo še tem bolj za bojišče. Lahko slika to kot nujnost, nikdar pa ne bo moglo najti opravičila za dejstvo, da se je to zgodilo, ne da bi zaveznika poprej vsaj obvestili.

A ne samo to: isti dan, ko je maršal Badoglio podpisal pogodbo o premirju, je povabil k sebi nemškega odpravnika poslov v Rimu in mu zagotovil, da on, neki maršal Badoglio, Nemčije se bo nikdar izdal, da mu mora zaupati in da bo z dejanji pokazal, da je vreden tega zaupanja. Zlasti pa, da Italija ne namerava nikdar kapitulirati. Še na dan kapitulacije same je poklical kralj nemškega odpravnika poslov in mu prav tako izrečno zatrdil, da Italija ne bo nikdar kapitulirala, temveč da je odločena sveste stati ob naši strani, svezana s Nemčijo na življenje in smrt. Da, še eno uro po razglasitvi izdaje, je izjavil italijanski generalistabni šef Roata našemu vojaškemu pooblaščenca, da je ta vest grda lai in angleška propaganda raca. V istem času je zagotavljal zastopnik italijanskega zunanjega ministrstva, da je ta vest le tipična britanska prevara, ki jo mora razkrinkati. 15 minut pozneje je moral priznati, da je zadeva seveda točna in da je Italija res izstopila iz vojne.

Zaradi tega sem po svoji dolžnosti odredil vse ukrepe, ki so mogli biti storjeni, da bi se Nemčija obvarovala pred usodo, kakršno so maršal Badoglio in njegovi ljudje pripravili ne le Duceju in italijanskemu narodu, temveč so hoteli v njo pahniti tudi Nemčijo.

Izpadek Italije pomeni vojaško le malo, kajti borbo v vsej državi so že nekaj mesecev nosile in vzdrževale v prvi vrsti nemške čete. Te borbe bomo sedaj nadaljevali oproščeni vseh obtežujev ovir.

»Nemški narod zaupa vase!«

Otrožji je poskus mednarodnega plutokratskega kompleta zlomiti nemški odpor kakor v Italiji. Oni zamenjujejo v tem primeru nemški narod s nekim drugim. Upanje, da bodo našli med njimi izdajalca, kakor v Italiji, potiva na popolnem nepoznavanju bistva narodno socialistične države. Njihova vera, da bodo tudi v Nemčiji mogli pripraviti kak 25. julij, potiva na temeljni zmoti, v kateri se nahajajo take glade močnega osebnega položaja, kakor tudi glede zdržanja mojih političnih soborov, mojih maršalov, admiralov in generalov. Bolj ko kdaj do zdaj se kaže ob tem naklepu vprav nemško vodstvo kot fanatično sklenjena skupnost. Vsaka stiska nas bo le še okrepila v naši odločnosti. Zasebno življenje je pri tem za mene itak že davno prenehalo. Jaz delam v spoznanju in v zavesti dolžnosti, da bi s svojim prispevkom zagotovil življenje mojega naroda za bodoča pokolenja. Da imam pravico brezpogojno verovati v ta uspeh, ni utemeljeno samo v moji lastni življenjski poti, temveč v dvigu in razvoju našega naroda.

Prav v tem času pričakujem, da bo narod s zagrizeno kilavostjo storil svojo dolžnost na vseh področjih te orjaške borbe. Vse razloge ima, da zaupa v sebe.

Kaj je NOVEGA

d Zlate poroke sta praznovala v Radovljici znani trgovci Ivan Bulovec in Jerica, rojena Kocijančičeva. Živela!

d 75 letnico obstoja praznuje letos rudnik v Mežici. Spada med najstarejša koroška industrijska podjetja.

d Bolnice v tenki bolnišnici v Ljubljani lahko sprejemajo svojce samo ob sredah, sobotah in nedeljah med 12.30 in 15.

d Ambulanca za bolne otroke na oddelku za zdravstveno zaščito mater, dojenčkov in otrok higienskega zavoda (Ljubljanska bolnišnica) posluje sedaj dnevno od 8 do 10.30.

d Cele družine, zlasti otroci so oboleli v okolišju Trebnjega za grižo.

d Veljavnost oblačilnih nakaznic se podaljšala do 30. junija 1944.

d Šolsko leto na orglarski šoli v Ljubljani se bo pričelo dne 1. oktobra. Ker bo z novim šolskim letom zopet odprt prvi letnik, vabimo lante, ki imajo sposobnosti in veselje za organsko službo, naj se čimprej pismeno ali osebno prijavijo pri vodstvu orglarske šole, Dolničarjeva ulica 1.

d Krompir pod zaporo. Ono nedeljo so vse občine objavile odredbo, s katero se ves letošnji pridelek krompirja stavlja pod zaporo in na razpolago izključno le Prevodu. Pridelovalci smejo razpolagati le s sledečo količino krompirja: za vsakega družinskega člana po 120 kg na leto. Za vsakega prašiča, določenega za pitanje ali za plem, po 100 kg krompirja, če se prideluje koruza. Kmetovalci, ki koruze ne pridelujejo, pa si smejo obdržati za vsakega prašiča 200 kg krompirja. Za seme sme pridržati vsak pridelovalec krompirja 1500 kg na en hektar površine.

d Zelo lepo cvete ajda na Dolenjskem. Čebele pridno nanašajo, tako da pridobijo panji po 2 do 8 kg na dan.

d 71 let velja na ljubljanskem tramvaju izstopanje pri zadnjih in vstopanje pri sprednjih vratih. Ravnanje se po predpisih, da ne bo kaznil!

d Za obnovo Milana be treha 30 let, je izjavil v svojem pastirskem listu milanski kardinal in nadškof Schuster. Stroški bodo pressegali 30 milijard.

d Toča v Škocijanu in Turjaku. V petek popoldne, 3. septembra, je zajelo Škocijan in Turjak ter okoliške vasi hudo neurje s točo. Nevhita z dežjem se je razdijala daleč naokrog, toča pa si je izbrala s svojo uničujočo silo škocijska in turjaka polja. Padala je okrog četrt ure in je bilo kmalu za ped na debelo, tako da je bilo vse belo, ko da bi zapadel sneg. Njena zrna, čeprav le za lešnik debela, so pa padala v vetru z vso silo in uničila vse jesenski pridelek razen krompirja, ki je v zemlji. Velika škoda je v sadovnjakih. Grozdje, ki ga tu sicer ni veliko, je tudi uničeno.

d V Rogaske Slatino je dospela pred kratkim večja skupina mladih dunajskih delavcev, večinoma iz dunajske oboroževalne industrije. V Rogaske Slatino ostanejo tri tedne ter so razmeščeni po vseh zdraviliških poslopih.

d Znameniti relikviji oltar pri Sv. Bolfenku na Pohorju, ki ga je razjedal črv, je zdaj ročen propasti. Za ohranitev so porabili 220 kg pruske kisline v obliki ciklonskega plina. Oltar je glavno delo hirotskega rezbarja in slikarja Mihaela Paherja, ki je umrl 1498. v Salzburgu.

d Novi grobovi na Gorenjskem. V Topolah pri Mengju je umrla 60letna Marija Levčeva, rojena Lužarjeva. — Na Jesenicah so pokopali tovarniškega mojstra Jožeta Berganta.

d Voz ga je pokopal pod seboj. 23 letni Janez Znidaršič p. d. Lovrčev iz Dolenje vasi je v spremstvu dveh bratov odšel v gozd Javornik, kjer so naložili voz drv. Ko so peljali pri Ušvi loži, so konji nenadoma povlekli v stran in voz se je bliskovito prevrnil, tako nesrečno, da je Janez pokopal pod seboj. Vsaka pomoč je bila brezuspešna, kajti ročica mu je zlomila tiilnik, teža voza pa mu je močno pritisnila glavo in prani krov, tako da je bil nesrečnož po nekaj trenutkih mrtev. Naj pokojnemu sveti večna luč, tako silno prizadeto družino pa naj tolaži Usmiljen!

d Nesreča ne počiva. V Planini pri Rakeku je na glavni cesti povozil tovorni avto 25letnega delavca Janeza Kogovška, ki je dobil hude nožne poškodbe in tudi poškodbe po životu. — Hvastja Marjan, 5 letni sin strojevodje, je na Ježici padel z voza in si zlomil desnico.

d Ljubljanski ponesrečeni. Zadnje dni je bilo več nesreč pri padelih in navadno si ti ponesrečeni zlomijo nogo ali roko. 46letna zasebnica Angela Miklavčeva je padla in si hudo poškodovala levo roko. — Z zidarskega odra je padel in si zlomil levo roko 37 letni delavec Štefan Krajnc. — 74 letna zasebnica Marijeta Lukeževa je po stopnicah padla in dobila hude nožne poškodbe. — S stola je padla in si zlomila levo roko 56 letna postrežnica Ana Tovornikova. — Livarjev 10 letni sin Jože Mole se je po nesreči sunil z nožem v trebuh.

d Kopalna doba je v splošnem za letos končana. Začela se je kaj zgodaj, takole v začetku maja.

Okrog sosedov

s Letos je minilo 20 let, odkar je umrl veliki hrvatski pesnik in dramatik Milan Ogrizović.

s Omejitve uvoza in izvoza poštnih znamk. Na Hrvatskem je dovoljen uvoz vseh vrst poštnih znamk domačih in tujih, rabljenih in nerabljenih samo proti posebnemu dovoljenju finančnega ministristva. Izvoznik se mora zavezati, da bo v 90 dneh spravil v državo protivrednost izvoženih znamk v tuji valuti odnosno, če mu je bila dovoljena zamenjava za tuje znamke, da bo v istem roku izpolnil svojo obveznost z uvozom znamk.

s Z sedaj skrbje za dobro seme. Na Hrvatskem bo pristojna oblast tistim, ki ne bodo imeli dovolj semenskega žita in semena drugih poljskih pridelkov, kakor tudi onim kmetovalcem, ki bi hoteli zamenjati slabše poljske pridelke za boljše semenske, preskrbela potom glavnega ravnateljstva za prehrano potrebno količino semena.

s Kruh iz nove pšenice moka so pred kratkim pričeli peči in prodajati v Karlovcu. Kruh prodajajo po 16 kun kg Radi varčevanja s kurivom ga ne pečejo vsak dan, temveč samo trikrat na teden in to ob torkih, četrtkih in sobotah.

s Več ur, a posebej plačanih. Hrvatski prosvetni minister je izdal odredbo, s katero lahko predpise profesorjem srednjih šol in učiteljski večje število ur, kakor jih pa morajo imeti po obstoječih zakonskih predpisih. Za nadure so določene posebne nagrade.

s Najsodobnejše šolsko poslopje. Zaradi sedanjih slabih šolskih poslopij v Zaboku se je odločil tamošnji lastnik tekstilne tovarne Milan Prpič na svoje stroške zgraditi novo šolo. Načrti za novo poslopje so že izdelani ter predvidevajo moderno urejene učilnice, telovadnico, katero bo mogoče uporabljati tudi za večje šolske prireditve, velik šolski vrt in igrišče.

s 20 kmetijskih tovarn za špirit ima sedaj Hrvatska. Pa namenjajo ustanovitvi še nove.

s Od 4 na 6 odstotkov so zvišali odstotek slada v pivu v Srbiji zaradi večjega pridelka pivovarskega ječmena.

s Za predsednika hrvatske vlade je imenovan bivši državni tajnik Nikola Mandić, odvetnik iz Sarajeva, za vojnega ministra pa general Navratil.

s Skupina srbskih kmetov in delavcev se je nedavno odpeljala na daljše potovanje po Ukrajini. Odbijajoče je nagovoril ministrski predsednik general Nedić, poudarjajoč namen potovanja: Srbski kmetje naj se na licu mesta prepričajo o namišljenem blagostanju, ki so ga boljševiki v 25 letih ustvarili in s katerim agitirajo med neukim ljudstvom boljševiški agerti.

s Dve leti sta minili 20. avgusta, odkar je general Nedić predsednik srbske vlade. V njegovi vladi so trije generali in en polkovnik.

s Del zemunskega hrvatskega pristanišča hoče hrvatska vlada izročiti prosti trgovini.

s Za 895 milijonov kun se je povečal obtok novčanice na Hrvatskem od 31. julija do 15. avgusta.

s Oddaja kot in hrvatski kmet. Po odredbi hrvatskega gospodarskega ministristva bodo dobili v bodoče kmetovalci pri oddaji koz ne samo določene najvišje cene, temveč še posebne nakaznice za nabavo usnja. Pravico do teh nakaznic imajo tudi kmetovalci, ki so oddali svojo živino osrednjemu uradu za živino.

s Same do 23. ure se lahko kretajo po ulicah in gostilnah Zagrebčani.

s Redni pouk na vseh hrvatskih ljudskih šolah se prične dne 1. septembra.

NOVI GROBOVI

V Šmartnem pri Litiji je zapustila solzno dolino 79letna posestnica Frančiška Potiskova, rojena Grmovskova. — V Kostanjevici so pokopali 63letnega višjega gozdarskega svetnika v p. inž. Rada Kozjeka. — V Ljubljani so umrli: soproga sodnika Marija Verbič, roj. Kobal, bivši strokovni učitelj v Pljuju Cundrč Jernej in železničar v p. Ivan Cimperman. Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

s Žitna bilka — varok smrti. Ob žetvi se marsikdo opraska pri žitu, resju in plevah. Pri tem pa nastane nevarnost zastrupljenja. Na Štajerskem se je županova hčerka, ki ji se morala v kratkem poročiti, pri žitu ranila v nogo in je kmalu nato izdihnila zaradi zastrupljenja krvi.

s Nad 5000 vagonov tobaka bodo letos pridelali v zapadni Srbiji.

s Proti nedostojni modi je nastopil tudi zagrebški nadškof dr. Stepinac s posebno okrožnico duhovščini. Nobena nedostojno oblačena ženska ne sme pristopiti k obhajilu. Duhovščina mora na Hrvatskem preganjati nedostojno modo kot historijo (žensko bolesto razdraženost), ki se je spremenila v tkanino.

s Zavolje ljudske prehrane in gospodarstva s kmrili je bilo 3. septembra na Gorenjskem štetje živine.

s Smrt soudeleženca pri sarajevskem atentatu. V Sarajevu je umrl 56 letni Mehmed Bašić, musliman, ki je bil soudeležen pri sarajevskem atentatu na bivšega avstr. prestolonaslednika Frana Ferdinanda. Polegnil je takrat v Črno goro, nato v Gričjo, bil zaprt, nato pa se vrnil domov in umrl na rodni zemlji.

s V boju z odmetniki je padel nared. dr. Rudolf Ludvik, znani hrvatski športnik.

s Določene najvišje cene za krojače in šivilje. Komisar za cene in mezde je določil najvišje cene za šivanje oblek v Srbiji in v Banatu. Krojaške obrti so razdelili v Beogradu v tri, v drugih krajih pa v dva razreda. Za moško obleko ali moško zimsko suknjo se plača po razredu za delo 500 do 2000 din. Šivilje so razdeljene v dva razreda. Za žensko obleko se plača 500 do 700, za ženski zimski plašč ali kostum 1000 do 1500 din. V drugih mestih in krajih je zaslužek krojačev in šivilj znatno nižji.

s Skrb za semensko hito. Hrvatski minister za narodno gospodarstvo je v sporazumu s notranjim ministrom izdal naredbo o izdajanju in odkupu žitarice in ostalih poljedelskih proizvodov za semenske potrebe.

s Slavnostna razdelitev spomenice rodbinam v Rusiji padlih hrvatskih vojakov, je bila nedavno v Mostaru. Spomenice je hrvatskim borcem poklonil Hitler za njihova junaštva. Počasčenih je bilo 24 družin.

s Knjiga o »Partizanski republiki Grmeč«. Hrvatska vlada bo v kratkem izročila javnosti knjigo, ki bo vsebovala točne listine iz dobe partizanske republike Grmeč, ki je imela svoj sedež v Bihacu.

s Ker šolska poslopja v vojnem času uporabljajo za vojašnice, bolnišnice in skladišča, so se prosvetni delavci z nujnimi predlogi obrnili na hrvatsko javnost in zasebnike, naj preskrbe druge primerne prostore za šolski pouk.

s Hvalevredna skrb za državne uradnike in upokojence. Po poročilih listov, je pristojno hrvatsko ministristvo izdalo vse potrebne ukrepe za zagotovitev preskrbe državnih uradnikov in upokojencev tako v mestih kakor na deželi z živili in drugim življenjskimi potrebščinami, zlasti tudi s kurivom. Poleg tega je Poglavnik odločil, da bodo dobili vsi še posebni večji enkratni državni prispevek.

s Kamnolome bodo posodobili. V Beogradu je bil nedavno sestanek zastopnikov centrale za železo in kovine, ministristev za gradbe, železnice in narodno gospodarstvo, gospodarskih zbornice in lastnikov kamnolomov. Predvsem je bil sprejet sklep, da se popišejo vsi kamnolomi na področju sedanje Srbije, da se v njih uredi izkoriščanje po točno izdelanem načrtu in s sodobnimi strojnimi napravami.

s Književni natečaj za najboljši pesem, dramo in mladinsko povest je razpisal v Srbiji tednik »Srbski narod«. Skupna vsota nagrad je 100.000 dinarjev.

5

Brez pitne vode.

Po petih dneh je veter spremenil smer in začel veti z juga. Če bi kaka ladja plula za menoj, bi ji ta veter bil nasproten. Izbral sem to okoliščino ter se približal obali ob izlivu male rečice, kjer sem pristal. Niti pojma nisem imel, kje sem in kakšni ljudje živijo v deželi, kjer sem pristal. Sicer pa nisem nikogar videl in si tudi želel nisem, da bi koga zagledal. Imel sem eno samo željo, da bi namreč našel pitno vodo. Ko se je zvečilo, sva s Ksurijem splavala k bregu poizvedovat. Toda ko se je stemnilo, se je od vseh strani zaslišalo rjovenje neznanih zveri. Ubogi deček se je ves tresel od strahu in me prosil, naj se vrneva na varno na ladjo. Skušal sem mu ugovarjati: »Jutri zjutraj bomo našli ljudi, ki bodo še strašnejši od teh zveri.«

Ksuri je nekoliko pomislil in dejal: »Toda ti in jaz imeti puške: bomo, bomo postrelili vse hudobne.«

Moral sem se smejeti temu bojevitemu Ksurijevemu predlogu in njegovi čudni govorici. Vseč mi je bil in moral sem mu dati prav. Vrnila sva se torej k morju in odplavala nazaj k ladji. Tukaj sva se okrepčala z žganjem in se spravila spat. Toda dolgo nisva mogla zaspati, ker je z obale prihajalo strašno rjovenje in videla sva temne postavbe, ki so tekale sem ter tja, ter skakale v vodo; in zdelo se je, kot da prihajajo k ladji, nato pa so spet izginjale. Nikdar še nisem videl in slišal kaj tako strahotnega. Ksuri je še vedno trepetal, jaz pa sem bil silno v skrbeh. Za vsak slučaj sem imel poleg sebe vse tri puške nabasane s svincem. Toda nisem hotel streljati brez potrebe, ker sem se bal, da bi pok, ki bi se slišal zelo daleč, prikladal nad naju še večje nevarnosti.

Nenadoma pa se je v vodi prikazala postava in plavala proti ladji. Ksuri je zakričal: »Lev, lev, lev!...«

Nikakor nisem mogel vedeti, ali je res bil lev. Zdelo se mi je najbolj pametno, da namerim nanj in mu pošljem v pozdrav kroglo. Sem ga zadef? Bog ve! Uspeh pa je bil dober in za naju zelo koristen, kajti pošast je nemudoma odplavala k obali in izginila.

Strel pa je tudi podvojil rjovenje na obali, kar je še povečalo mojo zaskrbljenost, kajti najsi so bilo to zveri ali divjaki, njihova bližina nama nikakor ni bila prijetna.

Naj bo kakor koli, čež kake pol ure je rjovenje prenehalo in zavladala je popolna tišina. Tako sva

ostali del noči mogla spati, čeprav so naju še v sanjah mučile divje zveri, divjaki in pošasti.

Drugo jutro pa sva se morala vsekakor vrniti na obalo, ker nisva imela na ladji niti kapljice vode. Nikakor ne bi bilo prijetno, če bi morala umreti od žeje. Ko je slišal moj predlog, mi je deček, ki mi je bil zvest kot psiček, dejal: »Iti jaz, iti jaz po vodo.«

»Zakaj ti? Čemu ne jaz, Ksuri?«
»Ker... ker če črni vragi poj-
jesti, pojesti mene. Ti bežati.«

odsotnosti sem pozorno stal na straži in pazil, ali ni kaj sumljivega videl ali slišal.

Malo pozneje sem zaslišal strel. Skočil sem pokonci in pogledal proti obali. Ker nisem nič opazil in ker deček, po dimu sodeč, ni bil daleč, sem bil prepričan, da ni nobene nevarnosti. Res sem dečka kmalu zagledal ko je prihajal k obali in nosil nekaj na ramenu. Ves vesel je stekel do vode, mahal s stvarjo, ki mu je prej visela čez rame, po zraku in zakričal:

»Ohrni se takoj proti obali, če ne ti prestrelim glavo!«

Silno me je ganila ta njegova ponudba in morda sem prvič spoznal dobroto človeškega srca. Ker je bila obala mirna in prazna, sva se ji približala, kolikor je le bilo mogoče. Zdaj pa je bilo treba rešiti drugo vprašanje: Ali naj oha zapustiva ladjo? Gotovo ne, ker bi se je divjaki polastili in tako bi bila midva izgubljena. Ali naj gre po vodo deček sam? Zdelo se mi je, da s tem zlorabljam njegovo velikušno ponudbo... Vendar ni bilo druge rešitve. Dal sem dečku kos kruha, nekoliko ruma, dva mehova in puško z besedami:

»Steci kolikor moreš. Če ti grozi nevarnost, skušaj se rešiti s tem, da pritečeš semkaj ali pa mi daš znak s strelom, da ti prihitim na pomoč. Si razumel?«

Gledal sem za dečkom, ki je odhajal polna navdušenja in ponosom na svojo nalogo. Ves čas njegove

»Gospodar, Ksuri ubiti grdega zajca.«

Sicer ni bil zajec, ampak neka druga žival, zajcu zelo podobna, razen po barvi in po dolgih nogah. Bolj kot ta plen, je zame bilo tolažljivo dečkovo sporočilo, da je pitna voda v bližini in da ni videl nikakega sledu o divjakih ali kakor jih je imenoval Ksuri, o vrabih. Vzel sem meh iz dečkovih rok in pil, kakor nisem pil še svoj živ dan. Tako zelo sem bil žejen!

Spravila sva skupaj vse posode, kolikor sva jih imela na ladji in šla izmenoma po vodo, tako da se nama dolgo ne bo treba izkrcati.

Ko sva opravila to delo, sem se nekoliko razgledal in iz tega, kar sem se spominjal s prvega potovanja, sem spoznal, da mora biti to eden izmed Kanarskih otokov, nedaleč od Kapverdskesa rtiča. Ker pa nisem imel s seboj potrebnih

priprav, nisem mogel natančneje ugotoviti kraja, kjer sva pristala. Vsekakor je ta kraj ležal med mavrskim cesarstvom in zamorsko deželo. Bil je ta kraj divji in zapuščen, ker so Zamoreci zbežali od tod iz strahu pred Mavri. Ostale so samo še divje zveri.

Zdelo se mi je, da sem videl vrh Tenerifa in rad bi ga dosegel, toda nasprotni veter mi je to preprečil. Dvakrat sem se moral vrniti. Ko pa je pozneje morje začelo postajati nemirno, sem sklenil, da se vrnem tja, kjer sem najprej pristal in da bom nadaljeval potovanje ob obali.

Lev.

Nekega dne sva se zasidrala ob zemeljskem jeziku in čakala plime. Ksuri, ki je imel nenavadno oster vid, se mi je nenadoma ves prestrašen približal in mi tiho dejal: »Pojdimo proč, pojdimo proč. Tam biti velika pošast!«

Kazal je s prstom točko pod neko skalo in uganil sem, da je tam čisto mirno spal velik lev. Dejaj sem mu: »Ksuri, lev je. Pojdi in ga usmrti!«

Toda Ksuri je bil drugačnih misli in mi je ugovarjal: »Ksuri ne umoriti leva, pač pa lev pojesti mene.«

Njegova domneva je bila popolnoma razumljiva. Naročil sem mu, naj bo popolnoma miren, nato pa sem vzel najboljšo puško, jo dobro nabasal s smodnikom in dvema svinčenkama, storil isto tudi z drugo puško, ki pa sem jo nabasal z manjšimi krogli, se pripravil na strel, nameril na leva in sprožil.

Lev je planil pokonci, nato pa rjoveč padel na tla. Znova se je dvignil in šepaje prihajal proti nama s slabimi nameni. S slabimi nameni? Kako smo krivični z ubogimi živalmi. Sami jih napadamo, potem pa pravimo, da so hudobne, ko se skušajo braniti. Spoznal sem, da sem ga ranil v šapo, ki jo je držal na gobcu med spanjem, kakor to delajo mačke. Pograbil sem drugo puško in ga neustraheno čakal. Ko je bil dovolj blizu, sem mu poslal drugi pozdrav, ki ga je zadef prav na sredo čela. Zver je divje zarjovel in padla na tla. Čez hip se je znova dvignila, a takoj spet padla in nepremično obležala.

Tedaj pa se je Ksuri opogumil. Vzel je svojo puško, prebredel vodo in ko je došel na breg, je še enkrat ustrelil na mrtvo zver.

Priznam, da sem zamišljeno gledal mogočno žival, ki je ležala v svoji krvi in ki sem jo tako brezsrčno ubil. Pomislil sem: Čemu sem jo ubil? Ker je njeno meso bilo zame brez koristi, sem moral priznati, da nisem prav storil. Ker sem se čutil krivega, tudi Ksurija nisem mogel pokarati, kakor je zaslužil, ko je dal duška svojemu divjemu nagonu s tem, da je streljal na mrtvo zver. Komaj sem mu mogel reči:

Ksuri je še enkrat ustrelil na mrtvo zver.

(Dalje prihodnjik.)

Pisma starih Rimljanov

Ognjenik Vezuv, ki je leta 79. po Kristusu zasul Pompeje.

27. avgusta leta 79. po Kristusu je ognjenik Vezuv blizu današnjega Napolija popolnoma zasul tri cvetoča mesta: Herkulanium, Pompeji in Stabije. Sele leta 1748 so začeli z izkopavanji, ki še do danes niso končana. Najdbe so velikega zgodovinskega pomena, saj nam točno kažejo, kakšno je bilo življenje, omika in napredek v tistih davnih časih. Zato je razumljivo, da je nedavno bombardiranje Pompejev iz zraka obžaloval ne samo italijanski narod, ampak tudi ves kulturni svet.

V Pompejih so med izkopavanjem na zidovih med podobami našli sliko mlade deklice.

V levici drži tablico za pisanje, z desnico je naslonjena na komolec, k ustom pritiska pisalo, kakor da bi bila globoko vaše vtopljena in bi premišljevala, ali naj zaupa svoje skrivnosti smrekovi ploščici ali ne.

Deklica iz Pompejev se očitno pripravlja za pisanje pisma. Naj razmišlja sama, ali ga bo sploh pisala in kaj bo napisala. Nas bolj zanima to, kar drži pompejska deklica v rokah, to je tablica za pisanje.

Tablica za pisanje je sestavljena iz dveh z voskom prevlečenih lesenih desčic. Besede je mogoče na tablico napisati tako, da s kovinskim pisalom vrežeš, oziroma vrišeš črke v vosk. Tablici sta povezani kakor platnice pri knjigi. Ko obe tablici popišeš, ju zapreš in zapečatiš. Na notranji strani tablic so majhni robovi, da se ne bi pokvarila pisava v vosku takrat, kadar tablici zapreš in zapečatiš. Da se pismo ne bi odpiralo in da bi ga ne prebralo nepoklicano oko, sta vdolani v plošči majhni luknjici, skozi kateri potegneš vrstico, jo zavežeš in zapečatiš. Pečat udariš v vosk s prstom. Na prstanu je vrezano ime odposiljateljevo. Nato je treba pismo skrbno zaviti, da se ne bi pri kakem udarcu ali padcu pokvarilo, oziroma uničilo. Na pečatih so vtisnjeni različni okraski z glavami slav-

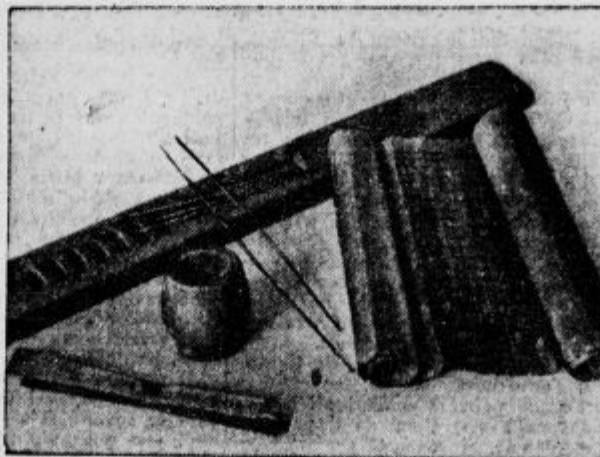

Forum v Pompejih.

nih prednikov. Cesarski pečati imajo imajo glavo cesarja Avgusta.

Ko je naslovnik pismo dobil, ga je odmotal in prečital. Če je hotel nanj odgovoriti, je zravnil vosk s posebno brisalko in na isto ploščo napisal odgovor. Brisalka in pisalka sta bili na eni in isti kovinski palici. En konec je bil koničast in je služil za pisanje. Drugi konec je bil ploščat; z njim si lahko popisan vosk zopet izravnal.

Poleg desčic za pisanje, so poznali stari Rimljani še drug način pisanja. V Pompejih so odkopali hišo, last nekega M. Lukrecija. V njej so našli z voskom prevlečene lesene ploščice, pa tudi dve spojeni ploščici za črnilo. V eni je bilo črnilo, v drugi pa rdečilo, ki so ga že takrat poznali. S črnilom so pisali na papirus. Našli so celo košček papirja z izpisanim naslovom: Markus Lukrecijus, Marsov svečenik in sodnik v Pompejih.

Pisalna priprava iz starih časov.

Nove izkopanine v Pompejih.

Truplo ponesrečenca v zasutih Pompejih.

U. Mioni — V. Lovšin

Zgodovinski roman
iz časov sv. Pavla

RAHEL

2

Neka starka vstopi v sobo:
»Ali bi morda ti mogla vedeti kdaj se vrne očka?«

»Kdo ve? Očka nič ne pove, kdaj se vrne. Počaka naj, ako misli...« odvrne deklica.

»Mudi se mu. Povej, kje bi ga mogla najti.«
»Ne vem. Morda v templju. Binkošti so blizu in očka je zaposlen s pripravami za praznik. Hoče namreč, da bi bila sveta opravila veličastna.«

»Gospod se boji...« pripomni starka.
»Ubogi očka,« vzdihne deklica.

»Mož torej?«
»Naj stori, kar hoče. Ne upam si mu prav za prav svetovati.«

Starka odide in deklica nadaljuje z urejevanjem očetovih papirjev.

»Nihiče drugi mu ne sme mize urediti. Takoj zapazi, ako mu nisem uredila jaz,« govori sama zase.

Ko zbrise prah, odide iz sobe in se poda na obsežno dvorišče, obdano z lepimi hodniki, podprtimi s stebri, od koder se razteza vrt, zasajen z mnogobrojnimi cvetjem. Namaka ga vodnjak, ki dobiva vodo iz zapečatenega studenca in ki ga je dal napeljati Salomon od bethlehemske okolice, kjer teče po velikih žlebovih, ki jih je glavni vladar izdolbel v skalovje.

Na vrtu preletavajo sem in tja številni sneznobeli golobje in pribite tudi do lepe deklice. Nekateri ji sedajo na roke; zato se prevrže, sujejo, se oddaljujejo in tako padajo, medtem ko zopet drugi sedajo po tleh okrog nje. Jih je kakih dvajset sneznobelih, z lepimi rdečimi in svetlimi očmi.

Deklica z nasmehom počepne na tla in boža golobčke. Približa se ji starka in pravi:

»Odsel je, pa zelo slabe volje.«
»Ali ti je povedal svoje ime?«

»Ne.«
»Prinesi mi nekoliko zrnja.«

»Ljubik!« vzdikne deklica in boža golobčke. »Vi ste mi posebno dragi, ker...« pa utihne, ko bi se bala, da bi preveč rekla. Opazuje golobčke posebno nežno.

Njene sinje oči z dopadanjem obvisne na belih ptičih. Starka ji prinese košarico zrnja. Ko golobje zagledajo košarico s ptičjo krmo, se nagnetejo okrog deklice, ki se mora braniti pred njihovo požrešnostjo, ker hočejo vsi dobiti mesto na robu košarice, da bi zobali zrnje. »Hudobneži! Saj ni prostora za vse!« In stresne nekaj pesti zrnja po marmornem tlaku.

Lepa deklica, belo oblečena, med belimi golobi, nudi tako ljubeč prizor, da izvabi dopadljiv nasmeh na ustnicah starca, ki je ravno vstopil na vrt.

Starec je bil oblečen v belo; njegova platnena obleka je bila obrobjena s škrlatom; bela čepica mu je pokrivala glavo; brada je bila dolga, dobro negovana, siva; zvit in krvoločni obraz je nekoliko sličil na starega jastreba. Vse je bilo oglatno na tem obrazu: čelo, močno štrleče podčelo, ogromen semitski nos in ukrivljena brada. Brezbarvne ustnice so bile široke in stisnjene. Vse je razodevalo duha, navajenega ukazovati. Nič ni bližilo trdega obraza, nič izraza ostrih, globokih oči, ki so bile zelo trde.

»Golobica med golobi,« si misli starec. Nekaj časa strmi in opazuje deklico. Sklene, da se neopaženo odstrani; pa se premisli ter ustavi nogo, ki se je že mislila premakniti. Obrne se v prejšnji položaj in jo trdo pokliče:

»Rahela!«
Deklica skoči pokonci, odloži košarico, odstrani golobe in se obrne k starcu ter vzdikne:

»Očka!«
»Govoriti moram s teboj!« ji reče. Glas je bil vedno trd, ukazovalen.

Deklica poskoči. Tesnobno se počuti pri teh besedah. Groza ji preleti po žilah; skriti strah pred neko stvarjo, ki jo pričakuje; ne ve kaj, vendar gotovo nekaj neprijetnega. V teh svojih čustvih, ki je ne bi nikoli prevarili, odvrne:

»Pridem, očka!«
Starki na reče: »Odnosi zrnje. Zadosti so se nazobali,« in se poda k očetu.

Dva goloba se nista odstranila in sta še sedela njej na rami.

»Spodi ju! Pomazala ti bosta obleko, kakor so onesnažili marmor na hodnikih. Odredil bom, da se vsi pobijejo. Pojedli jih bomo o binkošti,« pravi starec.

Deklica ni mogla zakriti svoje nevolje.

»Očka! Moje golobčke!... Tega ne bom nikoli pustila!« ugovarja.

»Ne razumem, kako moreš imeti rada te ptičje,« nadaljuje starec.

»Moji golobčki so tako lepi.«
»On ne odgovori.«

Vstopita v hišo, skozi nekaj sob prideta v tisto, ki jo je deklica ravno prej uredila.

»Očka, neki možki je prej prav nujno po tebi spraševal.«

»On pa malomarno zamahne z roko.
»Niti trenutka me ne puste v miru,« godrnja.

»Odsel te je iskat v tempelj.«
»Kdo pa je bil?«

»Ne vem.«
»Ali ga nisi vprašala?«

»Ne. Sara je govorila z njim.«
»Sara se je postarala. Moral jo bom zamenjati.«

»Staro Saro, ki me je kot otroka zibala pestovala? Očka, kaj ti je danes? Zakaj mi hočeš vzeti moje golobčke in ljubljeno Saro?« trpko vzdikne deklica.

»On se odkrije in položi belo čepico na mizo.
»Rahela, stoji sem še. Tako!«

»Skuša omiliti svoj glas, da bi bil slajši in bolj čustven; toda ni šlo. Njegovo srce ni bilo zmožno čustvovanja.«

Deklica postavi stol v očetovo bližino in sede.

»Rahela,« začne tedaj starec. Nisi več otrok in me lahko razumeš. Ti veš, kako mi je drag moj položaj.«

»Kakšna nevarnost ti preti, očka?«

»Odkar so Rimljani zasedli našo zemljo, so stvari vsak dan slabše. Ti prokleti, katere naj Adonaj udari s puščicami svoje jeze, si drznejo položiti svoje božjoporne roke na velikega duhovnika in ga odstaviti po mili volji, ne da bi se ozirali, da je velikoduhovniška čast doživljenjska in mu je nihče ne more vzeti; in veliki duhovnik, ki prevzame službo, medtem ko njegov prednik še živi, je nasilnež in tat.« govori starec in se dela, kot bi se ne spominjal, da je on sam kupil pred enajstimi leti za visoko ceno svojo službo od Rimljanov in se je je polastil, ko je njegov prednik še živel.

»Ali se bojiš?« vpraša deklica, ki je vedela, koliko drži njen oče na veliko duhovništvo.

»Ne čutim se varnega. Osvobojenec, ki vrši sedaj službo namestnika v Judeji, je nizkotnega mišljenja, požrešen denarja in se ne meni za malenkosti. Vse mu je na prodaj.«

Namestnik v Judeji je bil tedaj Antonij Feliks, nekdanj Kladijev suženj, ki ga je bil skupaj z bratom Palantejem osvobodil. Ko je bil Palante postal Neronov ljubljeneč, je dobil za brata prefekturo v Judeji. Antonij Feliks je bil surov, nasilen, podkupljiv in na denar lakomen človek in se na izbiro sredstev ni preveč oziral.

»Torej se bojiš...?«

Feliks ne misli, kot se trenutno zdi, da bi me odstavil od najvišje časti in jo prodal kakemu tekmeču. Zdi se mu, da je pozabil name, reče Ananija, ki je bil veliki duhovnik od leta 47.; sedaj je pa že teklo 58. leto po Kristusu. Odkar so Rimljani zasedli Palestino ni noben veliki duhovnik ostal tako dolgo. Namestniki so jih odstavljali naglo, najvišjo čast dajali na dražbo ter jo prodajali številnim tekmečem.

»Česa se torej bojiš?«

»Ne bojim se Feliksa, marveč mojih tovarišev. Izmael, Fabijev sin, mi zaviada najvišjo čast. Vem, da se hoče podati v Cezarejo in ponuditi Feliksu mnogo denarja, da odstavi mene in imenuje njega za velikega duhovnika. Feliks se ne bo znal ustaviti čaru zlata.«

»Ubogi očka! Ali ni mogoče prepričati Izmaela, da počaka?«

»Do moje smrti?« vpraša grenko Ananija.
»Noče. Sovražim ga, toda moram ga navezati nase, kakor je navezal Ana Kajfo. Kajfa je bil veliki duhovnik po imenu, v resnici pa je Ana vodil usodo ljudstva. Na isti način se bo on odpovedal pohlepu po vladanju in bo sodeloval samo, ako bi vstal kak drug tekmeč; jaz bom torej veliki duhovnik, on bo meni podložen in vladar bom vedno jaz,« vzdikne Ananija.

Njegov glas je bil razgiban. To so bili vzdiki in vzkliki ošabnega duha, žejnega vladanja. Rahela je bila vedno bolj žalostna. Zakaj ji oče odkriva te zadeve? Kajfa je bil zet Ana, kaj hoče njen oče?...

»Rahela. Ti si še stara petnajst let in si stopila v dobo, da se lahko poročiš,« nadaljuje veliki duhovnik.

Deklica se zdrzne.

»Očka!«
»On se smeje.«

»Beži nol Ali ne veš, da je Bog ustvaril ženo, da bo tovarišica možu in jo dal Adamu reko: »Rastita in množita se in napolnita zemljo?« V tvojih letih se vsa dekleta omožijo.«

»Očka!«
»Močil!« jo ustavi starec z ostrim glasom.

»Ne misli, da boš ostala vedno otrok in da boš živila s svojimi golobi in cveticami. Tvoj oče je pameten in te ljubi, zato ti je poiskal ženina, vrednega tebe in moje najvišje časti.«

»Očka!«
»Ta ženin je Izmael, Fabijev sin.«

Deklica se stresle od strahu.

»Tvoj sovražnik!« vzdikne.

»Hočem, da bo moj prijatelj. Kakor je bil Kajfa zet in zato igrača v rokah Ana, tako...«

»On je prestar.«
»Saj nima še šestdeset let.«

»Jaz pa komaj petnajst. Lahko bi bil moj ded.«

»Pa ti bo čustven in zvest mož.«
»Je tako star!« vztraja deklica.

Ananija se smeje.

»Ali ne ljubiš svojega očeta, ki ni več deček?«

»Seveda te ljubim, pa ti si moj oče. Og pa...«

»Ga boš ljubila kot moža. Čim starejši je mož, toliko modrejši je, bolj čustven in zvest.«

»On ima že svojo ženo, otroke, nečake in vnuke. Jaz, žena, bi bila mlajša od njegovih sinov.«

»Saj ne boš poročila sinov, marveč očeta.«
»On ima že svojo ženo.«

»Mojzes nas je poučil, kako se mora ravnati v takih primerih. Izmael bo dal svoji ženi ločitveni list.«

»Stari Tamari, ljubeznivi in zvesti tovarišici svojega življenja?«

»Ima jo pravico odsloviti.«

»Tamara mu ni bila nikoli nezvesta in Mojzes dovoljuje odsloviti ženo samo v primeru nezvestobe.«

Ananija je izbruhnil v gromko surov smeh.

»Pri moji veri! Ali res misliš, da bolje poznaš Postavo od mene, ki sem veliki duhovnik? Mojzes sam je dal pravico odsloviti ženo iz katerega koli vzroka; si razumela, domisljalka? Iz katerega koli vzroka!«

»Tora! vendar...«

»Kaj veš ti o Tori? Sicer pa. Tora sem, Tora tja, hočem, da postaneš Izmaelova žena in ne trpim nobenega ugovora!«

»Očka! Storil me boš nesrečno!« vzdihne Rahela in komaj brzda solze.

»Sklanjeno je,« ponovi oče s trdim glasom.

»Ali Izmael to ve?«

»Dal sem mu razumeti in še danes ali jutri se bomo pogodili. Zaroka bo takoj po binkošti, poroka pa po prazniku šotorov.«

Deklica vstane. Njen obraz je izredno blede, prsi se ji dvigajo in trese se po vsem telesu. Pade k očetovim nogam, objame kolena in prošir:

»Očka! Prosim te! Ne onesreči me! Žena starega Izmaela! Nikoli! Rajši umrjem.«

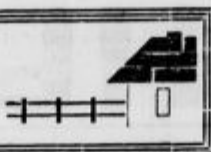
Oče se kruto nasmeje.

»Vstanile ji veli. »Dobro veš, da ne maram takih prizorov, marveč hočem pokorščino. Odidi, Izmaelova nevesta. Vidim, da si vznemirjena. Ali ni mar tvoje srce več svobodno?« vpraša.

»Tora — postava, Judje so s tem imenovali petere Mojzesove knjige, ki so jih imeli v posebnih časteh in katerim so pripisovali večjo veljavo kot drugim knjigam svetega pisma.

(Nadaljevanje prihodnji!)

Kmečki dom

Iz življenja za življenje

Zanestljivost.

Koliko sem jih že čul zavoljo laži, a laži pustiti le nisem mogel! Zdelo se mi je, da je laž v življenju tako potrebna kakor dober dežnik. Čemu bi bil moker, ako se da preprečiti? Sem si mislil. Lepo in udobno res ni nositi dežnika, a varuje nas mokrote. In ako laž tudi ni lepa, a vendar često obvaruje pred neprijetnostmi, pa tudi starešem prizanaša z jero in skrbjo... Tako sem mislil takrat. Pa sem slišal nekoč slavospev resnici. Ljubezniv star mož je hodil z menoj po obrežju morja, ko so se že zasvetile zvezde na nebu. Pa se je ustavil in mi je rekel: »Glej, kako sveti večernica med zadnjimi rjavimi oblaki. Na njo se smeš vsak čas zanesti. Kar sklenil bi roke, kadar jo vidim. Spominja me na najlepše, kar ima svet: na človeka, ki mu smeš zaupati. Na njegovo besedo se smemo tako slepo zanesti kakor na svet večernice. Ta zvezda nas ne ukani in zanesljiv človek ne goljufa. Prej bi razpadel svet kakor bi on zinil neresnično besedo. More se zgoditi, da izgubiš stezo in smer v megli zapletenih laži, ako pa izpogovori resnicoljuben človek, ti zasveti luč skoz oblake in veš takoj, pri čem si. — Tako je govoril in še gledal v brlečo svetlobo. Jaz pa sem molčal in sram me je bilo, da so mi bile ostale misli samo pri dežniku, kakor da bo on moj svetovalec in vodnik v življenju. Ko sva hodila, je temnelo okoli naju in nove zvezde so se užigale, da je zažarelo nebo v morju večnih luči. In začutil sem, da je v resničnosti sami nekaj nadzemjskega, kakor jo svet nebeskih zvezd, in erce se mi je polagoma polnilo z veliko ljubeznijo do nje. Da je laž včasih udobna in pripravna, to sem še vedno vedel, a postati človek kakor zvezda, na katerega se sme vsakdo vsak čas zanesti, to se mi je zdelo tako krasno in sijajno, da so mi malenkostni uspehi slučajnih laži pred očmi popolnoma pobelile. Silno me je vlekle k resnicoljubju: kako ne bi, ko si pa toliko ljudi gladi pot skozi življenje z lažmi! Pa sem si rekel: »Na pol poti ne morem ostati. Hočem biti človek, da mi bodo na rahlo besedico tako verjeli kakor na slovesno prisego. Potem seveda ne smem nikoli ziniti nobene neresnice, četudi bi mogel z njo rešiti sočloveka ali sebe samega iz velike zadrege. Ne, ne smem, kajti popolno zaupanje bodo imeli ljudje do mene samo, ako mi bo laž tako nemogoča, kakor je nemogoče, da bi se večernica utrnila s padcem z neba.«

Otrok moj, tvoja pot bodi ravna, tvoja beseda resnična, da se bo ljudem okoli tebe zdelo, da je tako že tisoč let. Postati resnično pravi človek in zanesljiv kakor zvezda vodnica — je blagoslovljen poklic. Ljudje, ki ne lažejo, so namreč premočnim blodečim luč in pomoč.

Zastrupljen dojenček

V neko praško bolnišnico so pripeljali dojenčka, ki je imel hude znake nikotinskega zastrupljenja. Pri preiskavi so ugotovili, da je zastrupljenja kriva mati, ki je dnevno pokadila 40 cigaret. Z mlekom je nikotin prišel v dojenčkovo kri.

Ruski car Aleksander III.

Je bil človek nenavadne telesne sile. Igraje je pretrgal celo igro kvart in s prsti zvil kovance za pet rubljev. Nekoč je neki poslanik nadlegoval z raznimi pretiranimi zahtevami in ker je car vse zahteve odločno odklonil, se je dotični poslanik spozabil in zapretil, da bo njegova država mobilizirala tri kore in s tem dala poudarka svojim zahtevam. Aleksander III. pa je posegel po srebrnih vilicah, jih skril v zanko ter položil pred poslanika: »Takole bom napravil z vašimi tremi kori.« Poslanik je utihnil.

Zoper lenuhe

Madžarska vlada v Budimpešti je izdala ukrep, ki naj prisili vse prebivalce k delu. Kdor se ne bo mogel izkazati s potrdilom o zaposlenosti, ne bo dobil nakaznice za živila. S tem hočejo prisiliti v prvi vrsti postopake in potepuhe, da bodo dali svoj delovno moč na razpolago za delo na polju.

zadovoljni tudi s trpežnostjo stavb iz ilovice, ki trajajo v najneugodnejših razmerah 60 do 80 let.

Največja prednost teh stavb je, kot že rečeno, v cenenosti, ki pa pride v poštev samo za zidovje, medtem ko so stroški za ostala dela enaki kot pri opečnih stavbah. Stroški za zidovje iz opeke pa znašajo najmanj eno četrtino celotnih gradbenih stroškov.

Nedostatki gradnje oziroma stavb iz ilovice so pa sledeči:

1. Gradnja se lahko vrši izključno le v suhem vremenu;
2. za pripravljanje gradiva potrebujemo velik prostor;
3. gradbena dela se ne morejo vršiti v neprekinjenem zaporedju;
4. zidovje in stene smemo ometati šele čez leto dni.

Sicer pa zlasti zadnji dve točki kmeta dosti ne motita, ker ima medtem še vse polno drugih del na polju in pri gospodarstvu. Kot nedostatek bi bilo tudi omembe vredno, da se v stavbah iz ilovice zelo rade zarede podgane in miši, kar moramo posebno paziti, da preprečimo.

Gradivo in kako ga pripravljamo

Za gradnjo z ilovico je dobra vsaka ilovica ali glina izvemši gornje, obdelane plasti, ki je pomešana z gnojem in drugimi organskimi snovmi. Končno se lahko uporablja vsaka mastna zemlja, ki se vlažna da gručiti in ki ne razpade, ko se posuši.

Ilovica in glina sta nastali iz kamenja, ki je preperevalo v prejšnjih dobah. Preperele najmanjše drobce je odnašala voda in na primernih mestih odlagala v obliki gline in ilovice. Če je ta usedlina čista, to je, sestavljena iz najfinjših delcev preperelega, prej obstoječega kamenja, jo imenujemo glina (barva je postranskega pomena). Če pa te usedline vsebujejo primesi peska, jih imenujemo ilovica. Ilovica je torej s peskom onetiščena glina.

V vsakdanjem življenju pa se pojma glina in ilovica istovetita in razlikujejo samo mastno in pusto ilovico; to razlikovanje temelji na količini primešanega peska. Čim manj peska ilovica vsebuje, tem bolj mastna je, čim več ga vsebuje, tem bolj pusta je. Mastna ilovica se čuti spolzka med prsti. Čim pustejša pa je, tem zrnateljša in drobljivejša se čuti.

Za tolčenje (t. j. za izdelavo zidov) rabimo ilovico, ki se v polvlažnem stanju more v roki dobro kepiti in oblikovati. To je lažje možno pri mastni kot pri pusti ilovici. Vendar uporaba zelo mastne ilovice ni priporočljiva, ker vsebuje veliko vode; ko namreč voda pri sušenju zidu iz tolčene ilovice izhlapi, se ilovnat zid močno skrči ter se v njem pojavijo močne razpoke. Če je torej ilovica premašna, jo primešamo kot dodatek peska ali žlindre, obratno pa pusti ilovici dodamo nekaj mastne ilovice.

Če pa hočemo pusto ilovico napraviti z izpiranjem mastnejše, jo damo v kadi oziroma v jame in jo razpustimo v veliki količini vode. Pri tem se najprej vsejemo na dno težji pešeni delci, lažji ilovnat delci pa se le počasi usedajo preko pešene plasti. Ko je voda izhlapela oziroma smo jo ocedili, posnamemo to čisto glinasto plast. Ker je pa to delo zamudno, je priporočljiveje, da mastno ilovico pripeljemo od drugod in jo primešamo naši.

Srednje mastna ilovica je najprimernejša, kajti pri pusti ilovici obstoja nevarnost, da kljub nabijanju ne veže dobro. Da bomo torej primerno ilovico, je dobro, če na več mestih zemljišča napravimo poizkusne jame in ugotovimo, katera ilovica je boljša ter napravimo z njo še poskusni zid.

Če je ilovica pri kopanju zelo trda, vsrkava pri obdelavi vodo zelo počasi in jo je zato težko obdelovati. Zato je priporočljivo, kadar imamo tako ilovico, da jo že v pozni jeseni navozimo in nasujemo v približno 80 cm visoke kupe, ki so navzgor zoženi in jo pustimo tako čez zimo ležati, da razpade in se navzame dovolj vode.

Cenjene čitatelje opozarjamo, da bomo od danes naprej na tem mestu pod gornjim naslovom stalno objavljali članke, ki bodo obravnavali razna vprašanja iz kmečkega stavbarstva. O teh vprašanjih se je pri nas v poljudni obliki in za širši krog čitateljev še zelo malo pisalo, pa vendar je tu mnogo stvari, ki bi jih kmečki gospodar moral bolj poznati, ko si popravlja ali postavlja novo domačijo. Prav bi zato tudi bilo, da čitatelji te članke zbirajo in hranijo.

Takoj v začetku vlijudno vabimo vse čitatelje, da za morebitne nejasnosti v člankih ali tudi za druga važna vprašanja, ki jih iz tega področja zanimajo, pošljejo na uredništvo »Domoljubca« (rubrika »Kmečki dom«) vprašanja, ki jih bomo po njih nujnosti in važnosti obravnavali in nanje odgovorili. Hkrati pa bomo od časa do časa tudi sami na tem mestu naslovili na čitatelje vprašanja, da v gotovih stvareh povedo svoje mnenje in želje.

Stavbe iz ilovice

Sestavil inž. Franjo Zupec.

Gradnja z ilovico

Stalno dviganje cen gradiva: zidaki, apno, cement, za čigar pripravo potrebujemo vedno dražji premog, nas sili, da skušamo dobiti nadomestilo za tako gradivo. Najdemo ga v naravi, na naših poljih in sicer v skladih ilovice oziroma gline. Imamo pa že tudi dovolj izkušenj za gradnjo s tem materialom. Kajti če pogledamo hiše naših prednikov na deželi, zlasti na Ptujskem polju, v Prekmurju, pa tudi v drugih pokrajinah in državah, vidimo, da so po večini grajene iz ilovice, stoje pa že več desetletij. Kljubujejo tako vetrovom kakor padavinam in nudijo še danes stanovalcem zdrav dom.

Tudi če pogledamo v zgodovino, vidimo, da so že v davni preteklosti uporabljali tovrstno gradivo. Saj so Babilonci, Egipčani in drugi vzhodni narodi gradili stavbe po večini iz ilovice in danesnje izkopanine pričajo o njihovi veliki trdnosti in trpežnosti.

Industrija gradbenega materiala je to vrsto gradnje vedno bolj in bolj izpodirvala. Danes pa industrija gradbenega materiala ne more več kriti potrebe, zato moramo znova postči po domačem gradivu. Pri tem je zlasti ugodno to, da za njegovo obdelavo ni potrebna posebna strokovna izobrazba, — to se pravi, da pri teh delih lahko zaposlimo domačo družino — in da potrebujemo le malo orodja, ki si ga lahko sami pripravimo.

Seveda s tem materialom ne moremo graditi stavb z balkoni, nišami itd., pač pa običajne kmečke stavbe, kjer tudi ni treba štediti z vsakim kvadratnim metrom zemljišča in z debelino zidovja.

Za kmeta je hiša mrtev kapital, ki se ne obrestuje tako kot v mestu. Zato pride zanj v poštev predvsem tak način gradnje, ki je poceni in razmeroma trajen. In ta kprimer imamo pri gradnji z ilovico, zlasti če dobimo gradbeni material že v izkopu za temelje ali pa vsaj zelo blizu stavbišča. Pri tem veliko prihranimo na stroških za opeko, malto in zidovje.

Zid iz ilovice je, kot je neoporečno ugotovljeno, zdrav in suh, pozimi topel, poleti pa hladen. Prevodnost za toploto je pri zidu iz tolčene ilovice namreč ista kot pri zidovju iz žgane opeke. Nadalje je zid iz ilovice trd, odporen in trden od ognja, neogorljiv, ker se ga ogenj ne prime, medtem ko začne pri zidovju iz opeke v apneni malti ob požaru apnena malta razpadati. Posledica tega je, da se začne rušiti tudi zidovje. Vrh tega ima zid iz ilovice še to dobro lastnost, da varuje ves zgrajeni les pred gnilobo. Z zdravstvenega stališča pa je važno dejstvo, da ilovnat zid vsrkava vlago iz prostorov v hiši in jo pri zračenju prostorov v suhem vremenu zopet odda.

Če upoštevamo, da cenimo v mestih dobo trajanja opečne stavbe na 100 do 150 let in da mnoge tudi že prej odstranimo, ker ne ustrezajo več zahtevam oziroma razmeram, potem moramo biti

**SPORTNIK
TOMAŽ
PRIPOVEDUJE**

o športnih vzorih in spakah

Kdo ne bi bil vesel športnikov, ki so vedno dobre volje, se znajo možato boriti, ne poznajo mehkušnosti, pač pa so utrjeni kakor planinski orli, ki jim ni mar vročine ali mraza, viharjev in prepadoval. Le pogledov si pravega športnika prav od blizu! Lepo je raščen in drži se vzravnan, z obraza mu sije zdravje, v njegovem telesu prebiva moč. Športnik je preizkušen v borbi in je zato tudi bolj srčen od drugih. Pri tem seveda ne gre za srčnost, ki jo kaže v plezanju po gorskih stenah ali v skokih s planiške skakalnice. Tudi ne gre za dozdevno srčnost, ki jo opažamo pri vrstolomnih vajah na telovadnem orodju, pri boksarskih borbah ali pri bliskovitih smukih po strmih pobočjih. Lahko se je izkazati v športu, ki si se ga učil leta in leta, v tem še ni prava srčnost; ampak verjetno je, da bo tak fant mož na mestu tudi tedaj, ko se bo izkazala priložnost za tvegano dobro dejanje. Tu mislim na reševanje iz vode, na pomoč pri požarih, na krotitev pijancev, nasilnežev in podobno.

O športnih vzorih bi se dalo povedati še marsikaj lepega. Fantje, ki se pripravljajo na tekme, ne marajo alkoholnih pijač, ker vedo, da je potrebna vsaj zmernost, če že ne abstinencija, da se lahko uveljavijo na tekmah. Z isto ljubosumnostjo, s katero skopuh nabirajo in zlagajo na kupa denar, si utrjujejo športniki zdravje in moč. Zato ne živijo razuzdano, ne kadijo in so v vsem zmerni. Med tem, ko pripravljajo drugi svoje zdravje v razposajenih pivskih družinah, hodijo na lov, izlete, kopališča, izlete — skratka v božjo prirodo. Ni jim ni mar, če je treba hoditi na Triglav po šest ali osem ur, in prav nič ne tarnajo, ko tekmujejo pri kolesarskih dirkah na 100 ali več kilometrov. Pa kako so utrjeni! Pri 20 stopinjah mraza, ko se drugi stiskajo za tople peči, si pripenjajo športniki smuči na noge, pri 35 stopinjah vročine pa jih spet vidite, kako hitijo na kopališča.

Ce na tekmah zmagaajo, ne vihajo nosu, če pa so poraženi, pristopijo lepo k onemu, ki je bil hitrejši, močnejši ali srčnejši, in mu prijateljsko stisnejo roko.

Ze te vidim, dragi bratec, kako neverno majejš z glavo, in ze te čujem kako mi prigovarjaš: »Pretiravaš, Tomaž, močno pretiravaš! Tudi jaz poznam športnike...«

Saj pravim, da bom govoril najprej o vzorih in potem o spakah. Pravi športnik naj bi bil fant od fare. Mož na mestu, kadar ima smuč na nogah, pa korenjak in pol, kadar se je treba izkazati pri delu. Koliko je med nami takih športnih vzorov — zdravih, klenih, vedrih in močnatih? Zelo, zelo malo! Sploh je med ljudmi prav malo vzorov. Ampak poznati jih moramo, vsaj v duhu jih moramo videti, da se jim bomo približevali. In če nismo prežeti s takim stremljenjem, imajo prav oni, ki pravijo, da športniki pripravljamo čas in si po nepotrebnem brusimo pete.

Kajpada je veliko več športnikov spak kot pa vzorov. Povsod jih najdete, zlasti pa v mestih in trgih. Svoje poklene dolžnosti (če jih sploh imajo) opravljajo samo na pol, ves božji dan pa se potikajo po kopališčih, igriščih, kavarnah in promenadah. Kadar igrajo nogomet, če plavajo ali kolesarijo še kaj zmorejo, pravega dela s sekiri ali lopato pa se le neradi pritaknejo. Opravki s športnim orodjem se jim zdijo imenitni, dolžnosti v pisarnah, delavnicah ali na vrtovih pa jih ne mikajo. Te rajši prepuščajo staršem. »Saj so vendar starši zato, da delajo, pravica športnikov pa je, da se zabavajo. Tako približno pravijo. Veliko se pogovarjajo o rekordih, prav malo pa o dolžnostih do družine in do ljudstva. Prav nič viteškega ne opazi pri njihovem vedenju, nasprotno pa radi pri nogometnih igrah prepirajo. Tu pa tam se tudi obreajo; in če se zgodi na igrišču nesreča, javkajo kakor mile Jere.

Tako je torej s športnimi vzori in spakami.

Zdaj, ko končujem svoje pripovedovanje, bi rad vsakemu slovenskemu fantu še enkrat povedal tole: nikar se ne navdušuj za spake, pač pa za vzore, ki vedo, da je dom bližji od gore, dolžnost pa višja od športa.

Tomaž Poklukar.

NAŠI VELIKI MOŽJE

Škof Gruber Avguštin

Znamenit ljubljanski škof Avguštin Gruber se je rodil na Dunaju 1763. kot sin bogatega dunajskega trgovca. Hotel je sprva postati menih, pa je izstopil iz reda bosonogih avguštincev ter na generalnem dunajskem semenišču končal bogoslovne nauke. Novomašnik je postal 1788. in nato kot kaplan in župnik služboval po več krajih na Avstrijskem, do 1802 je bil na Dunaju katehet normalne glavne šole v tem mestu, nato pa do 1806 nižjeavstrijski vladni svetnik in obenem referent za cerkvene in šolske stvari, potem pa do 1816 pravi dvorni svetnik in je v tem času bil obenem od 1803 dalje član dvorne komisije za presojo novega katehetskega načrta ter je sam tudi priredil nov mali katekizem, ki se je uvedel v naše ljudske šole. Leta 1816 je po smrti škofa Kavčiča postal Gruber ljubljanski škof in je upravljal ljubljansko vladikovino tja do 1824, ko mu je sledil škof Wolf, sam Gruber pa je odšel za nadškofa v Solnograd, kjer je umrl 1835. V Ljubljani je imel škof Gruber v času znamenitega ljubljanskega kongresa 1821 razne odličnike v gosteh, med njimi tudi cesarja in cesarico, carja Aleksandra in druge. Po zaključku ljubljanskega kongresa je 1821. postal pravi tačni svetnik in dobil s tem naslov ekselencije.

Ko je prišel Gruber v Ljubljano za škofa, je imel že dober glas izvrstnega čolnika in latince, ni pa še dobro znal slovenskega jezika svoje ljubljanske vladikovine. Pa se je v kratkem toliko izučil slovenščine, da se je mogel z vsakim Slovincem sporazumeti in po preteku petih let tudi že pridigati v slovenščini. Ob času njegovega škofovanja janzenistična duhovščina ni bila več tako na vrhuncu kakor v dobi Jožeta II. in škofa Karla Herbersteina, vendar je bilo še veliko duhovščine naklonjene zlasti moralni strogosti, ki je izvirala iz janzenizma. Škof Gruber ni bil janzenist, pa tudi pristaš nasprotnih struj, zlasti frančiškanov, ni bil, marveč je zmerom skušal zadovoljiti obe strani takratne katoliške duhovščine.

Škof Gruber je sodeloval pri raznih delih takratne ljubljanske izobražene družbe, kakor tudi pri različnih socialnih akcijah. Ko je 1817. zaradi prejšnje slabe letine nastala na Slovenskem velika draginja in se je osonovalo posebno dobrodelno

društvo, je škof Gruber sprejel predsedstvo tega društva. Posebno je njegova velika zasluga v tem, da se je v Ljubljani v začetku 1820 ustanovil poseben ubožni zavod, pri katerega komisiji in odboru je bil tudi škof Gruber predsednik. Obenem je bil Gruber važna osebnost med kranjskimi deželnimi stanovci, pri kranjskem guvernerju ali takratni deželni vladi, kjer je bil izvoljen tudi za stanovskega odbornika z duhovske klopč. V tem zboru pri deželni vladi je mnogokrat govoril in zastopal razne kulturne, verske in socialne pomembne stvari za Slovence. Tako se je na primer 1821., ko so nekateri nasprotovali ustanovitvi več kmetijskih šol po Slovenskem, škof Gruber z vso odločnostjo zavzel za to, naj se ne odpravi nekaj šol, pač pa je bil mnenja, da je treba namesto najnižjih ljudskih šol ali trivijalk osnovati pri nas več glavnih ljudskih šol po slovenskih mestih, trgih in večjih vaseh.

Oh snovanju ljubljanskega muzeja je 1821., tudi v sporazumu z deželnim glavarjem, prvi v deželnem zboru prav škof Gruber uradno govoril o tem, da se tudi na Kranjskem ustanovi domoroden muzej, kakršne že imajo tudi druge pokrajine v monarhiji.

Tudi Ravnikarjev trud za ustanovitev slovenske stolnice v ljubljanskem bogoslovju je bil ob prihodu škofa Gruberja v Ljubljano že na ugodnih poteh, vendar pa je vsa ta akcija dobila v škofu zelo močnega in vidnega podpornika. Tudi je dal škof 1822. tatisniti prevod novega Leonhardovega »Krščanskega katoliškega nauka«. To knjigo je priredil ali Ravnikar ali Zalokar. Gotovo je, da je škof tudi precej prispeval k novim slovenskim knjigam verske vsebine. Sicer so bili to večinoma ponatisi najrazličnejših ljudskih knjig in molitvenikov, toda vmes je bilo tudi nekaj nekako na pol uradnih verskih knjig in molitvenikov, med njimi zlasti dva Metelkova prevoda, ki je dal zanj navodila ravno škof Gruber. Pod njegovim vladikovanjem je bil izdan prvi tiskan slovenski prevod apostolskih pisem, obenem pa so že takrat mislili na tiskane pastirske liste, ki se v naši škofiji začno ravno z Gruberjevim odhodom iz Ljubljane leta 1824.

ČUDA božje narave

Brodnik

Med glavonožce, od katerih smo zadnjič opisali sipa, spada tudi kot preostanek ene najstarejših živali v zgodovini živalsstva brodnik z latinskimi strokovnim imenom Nautilus.

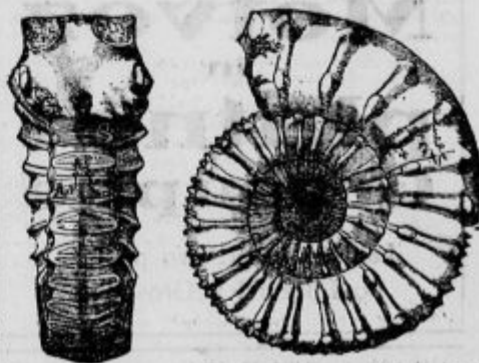
Ze pred lepimi stotisoči leti, morda so tudi milijoni, kaj vemo mi ubogi ljudje točnega o starosti zemlje, so živali na zemlji zelo različni glavonožci. Po svoji zunanosti, to je zlasti po obliki lupine, oziroma trupa, so bili zelo različni. Od njih so ostale do danes le lupine oziroma odtisi teh v zemlji, ki jih je pokrival. Po velikosti so nekatere oblike prekašale današnje, tako da je meril sorodnik brodnika do dva metra. Prav tako so bile velikanski sorodniki sipa. Med njimi poznamo eno, ki ji pravimo Architeuthis, ki je merila 6 m ter je imela tipalko dolge 11 m. Prireski na tipalkah pa so imeli 18 cm v premeru. Nekatere so imele obliko kopij ter jim pravimo strele ali Belemniti.

Posebno važni so bili amoniti, ki jih vidimo na sliki št. 1. Na videz so zelo podobni brodniku, toda dočim ima ta notranje stene upognjene notri, imajo amoniti navzven izbočene. Te živali so živele le med kredno dobo, to je v času, ko so se delale plasti krede.

»Pustimo za zdaj umrle v miru in si ogledmo živega brodnika. Dočim ima sipa dvojce škrg, jih

ima brodnik čelvero. Nima pa škrgnih arc. Da bomo vedeli kaj to pomeni, hočemo povedano v kratkem razložiti.

Brodnik in sipa, kot pretežna večina vodnih živali, diha s škrgami. To so izbokline kože, ki

Slika. 1. Lična hišica amonita: prva slika na levi kaže pogled od spredaj, druga na desni pa od strani.

jih pokriva pretenka kožica in so polna tenkih krvnih žilic. zgledata kot drobni lističi ter leže v gabančni votlini. K tem škrgam vodi žila privodnica, ki se cepi in veji v dve oziroma štiri veje, ki vodijo k škrgam. Nekoliko pred škrgami pri sipi žile nabreknejo in utripajo samostojno kot srca ter opravljajo isto delo kot srce. V nabrekli ločimo dva prekata in dva pridvora.

Na videz je brodnikova hišica (slika 2) podobna polževi in nevesč človek bi na prvi pogled žival obsodil za polža. Je pa tako žival, kot hišica druge vrste. Hišica je razdeljena po prečnih stenah v več predelov ali sobic, ki so pri vrhu to je v začetku majhne, pa se proti ustju večajo. Žival živi le v sprednjem in nazadnjem prekatu ali sobici. Kadar žival zopet zraste in ji postane sedanje bivališče premajhno, izloči nov prirastek pred seboj, za seboj pa steno. Tako raste hišica in se vedno bolj širi. Kolikor ima prekatov tolikokrat je žival spremenila svoje bivališče.

Slika 2. Brodnik v svoji hišici: T = tipalke, Tr = ličnik, P = oko, Ma = plašč, S = cer, ki gre skozi telo, Ek = sobica, U = mišica, K = hišica.

Toda zmotno bi bilo misliti, da so prekati brez skupne vezi, da so popolnoma zapušteni. Ne! Skozi vse stene vodi cevast izrastek telesa, v katerem je krvna žila.

Okoli ust ima brodnik polno lovka, ki pa nimajo priveskov. Na zunanji strani, ki je, če gledamo sliko, spodnja, je livnik to je cev, ki je v vsej svoji dolžini razklana. Skozi njo izbrzgava vodo tako kot sipa, zaradi česar se pomika nazaj.

Dočim ima sipa črnilni mehur, iz katerega izbrizgne neko temno tekočino, v katero se zavije, ko se umika pred sovražnikom, takega mehurja brodnik nima. Edino sredstvo za rešitev je beg in hišica v katero se po polževem načinu umakne.

Lanišče in laneno predivo

za svoje izdelke tovarne kupuje ali zamenjuje

Motvoz

in

platno d. Grosuplje

Lanišče in predivo pošljite po železnici v Grosuplje

Naše domače živali v slovenskih pregovorih

3. Bik.

Dežnje kakor bi bika molzel.
Gospodarski hlapec bogat, je bik rogat.
Hodi se z bikom bost, če moreš!
Kaj bi se tele bodlo z bikom!
Kamor je šel bik, naj gre še štrik!
Nočem se z bikom bosti.

4. Kobila.

Cevljarjeva žena in kovačeva kobila sta vedno bosi.
Ima jezik ko kobila rep.
Kobila takrat najbolj breca, kadar poginja.
Vsak konjederec svyjo kobilo hvali.

5. Vol.

Bog ni dal volu rogov, da bi se bodel.
Bolje, da vol pogine pri hiši, nego pa miš od glada.
Bolje je shranjeno jajce, nego sneden vol.
Brez starih volov ni jarma.
Če je na sv. Lovrenca dan lepo vreme, se vol smeje (ker bo lepa jesen in dosti paše); če je pa grdo, se pa joka (ker bo stradal).

Križanka št. 16

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10					11			
12			13					
14		15	16			17		
18	19			20	21	22		
23								
24			25					26
27		28	29			30	31	
32					33	34		
35						36		
37				38				

Vodoravno: 1. reklamna listina, 7. hiša, 10. del poti (tujka), 11. otok v Antilih, 12. zvok, 13. nekdanja rimska provinca, 14. afriška žival, 16. abesinski naslov, 17. vrsta zemlje, 18. vrh v Savinjskih Alpah, 22. slamica, 23. graščina iz Desetega brata, 24. kradljivec, 25. vrh v Armeniji, 27. pristan, 28. krajevno ime, 29. travna, 30. del plačila, 32. nadloga, 34. oblika cvetenja, 35. moško ime, 36. del obraza, 37. ljubljansko pokopališče, 38. rokodelc.

Navpično: 1. sapa, 2. najmanjši del snovi, 3. hrvaški veljak, 4. indijski fakir, 5. vojvodinski prebivalec, 6. kemični izraz, 7. del sobe, 8. množina, 9. kraj na Štajerskem, 15. nemški letalec, 16. kraj pri Zemunu, 19. državnica v Združenih državah, 20. krivoverec, 21. zgodovinski zapisek, 22. vrsta, 23. etanjs, 26. mlad tat, 28. slonov zob, 29. slovenski hagiograf, 31. voda na Dolenjskem, 33. pogojna členica, 34. zabava.

Rešitev križanke št. 15.

Vodoravno: 1. proso, 6. kopa, 10. rabl, 11. počep, 12. tla, 13. Nikita, 14. kolo, 16. Soter, 17. Osa, 20. Sela, 21. las, 23. oda, 25. kit, 26. Enos, 28. Atene, 30. rilec, 32. atek, 34. ananas, 36. tla, 38. beta, 39. pokal, 40. Aca, 41. nakana.

Navpično: 1. prt, 2. ralo, 3. obala, 4. sin, 5. opis, 6. kolos, 7. očitek, 8. petelin, 9. aparat, 14. koleraba, 15. oko, 18. saninec, 19. Ada, 22. solata, 24. ata, 27. Senan, 29. etika, 31. capa, 33. etan, 35. sok, 37. Ala.

Če na veliki petek dežuje, se vol joče (ker bo slaba letina).

Če sv. Jakoba dan (1. maja) deži, se vol smeje, pa hlapec joče.

Dokler je vol majhen, štiri premaga, kadar je srednji, svet obrača (orje), kadar je star, po semnju skače (ga prodado).

Človeka za jezik, vole za rogove vežemo. En sam vol ne more delati.

Gleda kakor zaboden vol.

Gredo voli k jaslim, ne jasli k volom.

Jajce v miru je bolje ko vol v prepira.

Kdo bo starega vola voziti učil!

Krajnčan voli pari, Bog pa ljudi.

Lepota je močnejša ko deset volov.

Med voli si je lahko pridobiti veljavo.

Mesto da bi voli mukali, kola cvilijo.

Možje se vežejo z jeziki, voli z štriki.

Od enega vola nista dve koži.

Od vola se uči orati volé (volič).

Skleda zelja v ljubezni je boljša, ko pital vol v sovraštvu.

Slišati moram, tudi če vol tuli.

Stari voli potegnje iz drage.

Še vol ga ne pogleda (tako je raztrgan).

Tudi staremu volu rog počti.

Vol je vol, če mu tudi rog odbiješ.

Vsak vol — ima svoj prav.

6. Osel.

Boljša je oslovka glava ko konjski rep. Če kmet lakote umre, naj mu osli k pogrebu zvone.

Kaj to mene briga, če en osel riga.

Kjer se konji igrajo, tam osli padajo.

Kjer osel leži, tam dlako pusti.

Kjer se osel valja, dlaka ostaja.

Kdor je predobro, je oslu podoben.

Nazadnje se človek na vse privadi, kakor osel na batine.

Ni osla, ni posla.

Ni samo en osel v travi.

Od osla ne stori konja.

Od osla volne (hoče ali išče).

Osel je vodo nosil, pa je od žeje poginil.

Osel — vodo nosil, moko komar.

Osel pravi: Naj raste trava ali ne, ko mene ne bo.

Oslo spraviš samo enkrat na led.

Oslovski glas sega do nebes.

Po govorjenju se spozna norec ko osel po ušesih.

Posel — osel.

Pošlji osla križem svet, uhat pride ko popred.

Se prepira za oslovsko senco.

Veren sluga — oslov brat.

Vsak osel — ima svoj posel.

Vsakemu podložen — oslu podoben.

Mali oglasnik

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Čreslo, ježice

In kostonjev les vasko kolčino kupi usnjarna LAVRIO, Ljubljana, Cankarjevo nabrežje 1

Debelin

redilni prašek za živino poveča apetit, pospeši prebavo ter obvaruje živino kužnih boleznih. Z uporabo »DEBELINA« se hrana pretvarja v mast, tako da se pridelci pridvsem hitro omaste in so prej gotovi za zakol. Zavitec 10, Trgovci povest Lekarna Mr. Bahovec — Ljubljana.

35 letni industrijalec

In posestnik, poročim dobrosočno deklo 25—30 let staro, premožno in nekoliko naobraženo, iz ugledne rodbine! Le resne ponudbe s sliko na upravo Domoljuba pod »Srečno deklo« št. 6253.

Oglasni v Domoljubu!